

INHOUD

Proloog: Naar de overkant van de Chandalar	13
I ZUGUNRUHE	
1 Een meid uit Alaska	29
2 Uitersten trekken elkaar aan	39
3 Wat eraan voorafging	51
4 Nu is het moment	61
II DE INSIDE PASSAGE	
5 Voorbereidingen	77
6 Te water!	86
7 Stormachtige dagen	96
8 De getijden achterna	107
9 De regels van de zee	119
III YUKON	
10 De bergen in	133
11 De grens over	148
12 Dagen in Yukon	160
13 Wind River	175
IV DE ARCTISCHE KUST	
14 De Mackenzie-delta	183
15 Gekapseisd	197
16 Een land van veranderingen	206
17 Barter Island	221

V	DE BROOKS RANGE	
18	De polsslag van het poolgebied	233
19	Trouwdag in de Brooks Range	242
20	Pingaluk	255
21	Takahula Lake	271
22	Overstekende kariboës	280
23	Verhalen uit Noatak	300
24	De laatste dagen	312
	Epiloog: Met zijn drieën aan de Lost Coast	323
	Verantwoording	329





Proloog

Naar de overkant van de Chandalar

Ik sta op de oever van de Chandalar in de Brooks Range in het noorden van Alaska en probeer moed te vatten om naar de overkant te zwemmen. Mijn echtgenoot Pat staat naast me. We zijn met zijn tweeën, zoals de afgelopen vijf maanden bijna steeds het geval is geweest.

In de peilloos grijze lucht is geen enkele tekening van wolken zichtbaar, geen sprankje zon. De temperatuur zweeft net boven het vriespunt, de lucht is vochtig na een regenachtige nacht. Terwijl ik met ruwe vingers van de kou in de banden van mijn rugzak knijp en tegen Pats schouder leun, turen we naar de rivier die zo'n 18 meter onder ons in zijn brede bedding stroomt. Het enige geluid is het gestage geruis van snelstromend water. Ik negeer het stemmetje in mijn hoofd dat steeds dezelfde vraag stelt: Waar zijn we in godsnaam mee bezig?

Het is 5 augustus 2012. De afgelopen 139 dagen hebben we een slordige 5000 kilometer afgelegd, de laatste tijd door oorden waar zo weinig mensen doorheen trekken dat onze topografische kaarten er niet veel over te melden hebben. Alleen de hoogste bergtoppen worden aangeduid, en dan nog alleen in meters. De Brooks Range, de noordelijkste grote bergketen op aarde, is onaangetast gebleven op een wijze die voor weinig andere plekken opgaat. Veel kreken en dalen hebben geen naam, hun curves en rimpelingen zijn nog onverkend.

Het is een landschap zonder zachte randjes, vlonderpaden, wandelroutes of parkwachters. Het is woest, leeg en gruisig.

We zijn hier omdat we geheel op eigen kracht van de Pacifische noordwestkust naar een verre uithoek van Arctisch Alaska willen

reizen. We zijn hier omdat we de wildernis nodig hebben, zoals we water of lucht nodig hebben, zoals we elkaar nodig hebben. Voor mij is deze tocht ook een weg terug naar bomen en vogelzang, naar korstmossen en hoefafdrukken. Voor we vertrokken was ik het spoor bijster geraakt op de route die me van de biologie naar de wonderen van de natuur had gevoerd. Ik was vergeten wat het betekende om wetenschapper te zijn, niet alleen in mijn hoofd, maar ook in mijn hart.

We hebben nog 1500 kilometer te gaan, maar het enige wat er nu toe doet is deze rivier. Op de kaart had hij onschuldig geleken, kronkelend en blauw. Wat ik nu in de diepte zie, heeft de kleur van modder. Vanaf ons uitkijkpunt oogt het troebele oppervlak redelijk glad, maar wanneer Pat een sparrentak van de oever omlaag gooit danst deze op de golfjes en wervelt één keer in het rond, om dan met een vaart stroomafwaarts te verdwijnen.

De eerste maanden van onze reis had onze bestemming zo ver voor ons gelegen dat ze bijna een bijkomstigheid leek. Kotzebue. Een plaatsje aan de kust van de Chukchizee. Een willekeurig stipje op de kaart. We werden in beslag genomen door de dag die voor ons lag, afgeleid door pijnlijke spieren en walvissen en simpelweg het in beweging zijn. Altijd in beweging. Maar ongemerkt werd de inzet hoger, veranderde de optelsom van kilometers in iets veel groters. Nu pas begint me te dagen waar deze tocht werkelijk om draait. Een viering en loslaten van onze jeugd. Een opnieuw ontwaken van de bioloog in mij. Een vereffening tussen ons en het land. Iets wat we moeten volbrengen.

En daarom is het noodzakelijk dat we deze rivier oversteken, net zoals het noodzakelijk is een geliefde te kussen voor je weggaat, of stil te staan en omhoog te kijken wanneer de maan opkomt. Onze lichamen weten wat écht belangrijk is en wat niet.

Voor ons vertrek werd ons gevraagd waarom we deze reis wilden maken. Mensen vroegen zich af wat ons ertoe dreef enige tijd te

willen ‘verdwijnen’. Ik probeerde uit te leggen dat escapisme niet ons doel was – we vluchtten geen van beiden weg uit een kapot huwelijk of een drugsverslaving of een academisch fiasco. We waren niet van plan een record te vestigen of iets te doen wat nog niemand vóór ons had gedaan. We probeerden gewoon de weg terug naar huis te vinden.

Kort nadat Pat en ik elkaar in 2001 leerden kennen, hadden we ontdekt dat we het volledigst onszelf waren in woeste oorden, dat onze liefde het sterkst was te midden van rotsen en rivieren, bossen en toendra’s. Sinds onze eerste zomer samen, toen we twee maanden op de oever van een afgelegen rivier in het noordpoolgebied hadden gekampeerd, hadden we over een herhaling van dat avontuur gefantaseerd. Maar het woeste buitenleven was steeds verder naar de achtergrond gedrongen door ondernemingen van een alledaagser aard. Onze tripjes werden korter, onze verplichtingen namen toe. Ergers nog: ik was net gepromoveerd als bioloog, maar had het gevoel dat ik verder van de natuur af stond dan ooit tevoren. Een studie van vijf jaar die uit liefde was begonnen, was verworpen tot pure sleur.

Mijn onderzoek had zich toegespitst op een vreemd cluster van snavelvergroeiingen dat recent was opgedoken bij Amerikaanse matkoppen en andere soorten. De getroffen vogels hadden groteske, kromgegroeide snavels die uit een duistere versie van een Dr. Seuss-boek afkomstig leken. Toen ik met mijn promotieproject begon, was ik ervan overtuigd dat ik een antwoord zou vinden op het mysterie van de misvormde snavels en dat mijn bevindingen ertoe zouden doen. Ik zag mezelf een beetje als een natuurdetective die op zoek ging naar sporen die me zouden helpen de zaak op te lossen. Maar in plaats daarvan ontdekte ik binnen de kortste keren dat zelfs de meest basale informatie over de anatomie van vogelsnavels ontbrak. Er zat niets anders voor me op dan eerst maar eens de simpelste vragen te stellen. Ik zette me aan de een-tonige, weinig sensationele taak om de snavels met minimesjes

in onmogelijk dunne plakjes te snijden en onder geavanceerde biologische microscopen te bestuderen. Ik bracht matkoppen in een laboratorium onder en observeerde hoe hun snavels groeiden. Telkens wanneer ik de ruimte binnenstapte en werd aangestaard door vierentwintig paar ogen die nooit meer een berkenblad zouden zien dwarrelen in de wind of de bast van een boom zouden afzoeken naar spinnetjes en torretjes, kreeg ik gewetenswroeging.

De kleine Amerikaanse matkoppen, wier roepjes zo bekend zijn dat je bijna vergeet dat ze in feite tot de bijzonderste soorten op aarde behoren, waren eerst mijn lust en later mijn last. Toen mijn promotor me na de verdediging van mijn proefschrift toedronk, kromp ik ineen in de wetenschap dat ik ten diepste had gefaald. Ik bedoel dit niet in de traditionele zin: mijn berekeningen konden de toets der kritiek doorstaan, mijn experimenten werkten, mijn hoofdstukken waren goed geschreven. Maar de naakte waarheid was dat het me allemaal niets meer kon schelen. Ergens in die honderden uren van turen door een microscoop en kijken naar gekooide mezen was ik vergeten waarom ik eigenlijk bioloog was geworden.

Pat had zich gedurende mijn onderzoeksjaren op verschillende bouwprojecten geworpen en was meer één geweest met zijn hamer en zaag dan met de bossen of de bergen. Als kind al had hij de drang tot bouwen. In de loop der tijd hadden de doorwrochte forten uit zijn jeugd plaatsgemaakt voor blokhutten en woonhuizen en was hij een pril, maar succesvol ontwerp- en bouwbedrijfje begonnen. Maar hij was het zat om budgetten te bewaken, achter bestelde bouwmaterialen aan te moeten gaan en lekkende funderingen te versterken. Hij vroeg zich af waarom hij zonnige middagen verspilde in de stofwolken van stapelmuurtjes, om tot de conclusie te komen dat huizen bouwen, zelfs huizen die hij zelf had ontworpen, nooit genoeg zou zijn voor hem.

In onze toewijding aan wetenschap en werk hadden we wat we het belangrijkste vonden veronachtzaamd. Onze agenda's werden

gedicteerd door academische deadlines en bouwschema's in plaats van door het ritme van de getijden en de seizoenen. We misten de vrijheid die je ervaart wanneer je weken of maanden achtereen in de buitenlucht slaapt. En inmiddels had zich ook de vraag aangediend of we eigenlijk kinderen wilden en hoe we voor onze ouders konden zorgen nu ze ouder werden. Bij mijn vader was een degeneratieve neurologische aandoening geconstateerd. Mijn jongere zus was zwanger. Steeds meer voelde de carrière die voor mij in het verschiep lag eerder als een straf dan als een kans. Toch snapte ik nog niet precies wat dit met onze reis te maken had of wat ik onderweg hoopte te ontdekken. Ik begreep nog niet hoe een reis van 6500 kilometer door de wildernis me zou helpen de confrontatie aan te gaan met het volwassen leven dat onafwendbaar naderde of met een baan waarvan ik niet wist of ik die wel wilde. Ik realiseerde me nog niet dat ik mijn weg naar de biologie moest terugvinden langs dezelfde route als waarlangs ik hem had ontdekt.

Pas toen we al maanden onderweg waren begon ik te begrijpen dat deze reis me iets bood wat het alledaagse leven me niet kon bieden. Klare lijnen. Waarachtigheid. Aanvaarding. Het besef dat leven met onzekerheid niet alleen oké is, maar zelfs de enige optie. Voor we vertrokken, wilde ik niets te maken hebben met de feiten die op tafel lagen. Het leven is broos. Liefde is riskant. Er is zoveel dat we onderweg kunnen kwijtraken. Ik was de andere kant van de vergelijking vergeten: dat de waardevolste dingen in het leven juist de dingen zijn die niet eeuwig blijven bestaan. Ik had een spoedcursus buitenleven nodig om mezelf eraan te herinneren dat het leven niet slechts een optelsom van dagen is, dat wat werkelijk belangrijk is niet telbaar is. Een glimp van de geelbruine rug van een wolf, zijn vacht glinsterend van de dauw. De stem van mijn vader over de satelliettelefoon, stabiel en zeker. Hoe Pat me aankijkt als hij weet dat de draagbanden van mijn rugzak in mijn schouders snijden en de moed me in de schoenen zinkt, hoe zijn blik me verzekert dat ik wel degelijk het onmogelijke kan volbrengen.

We waren helemaal niet van plan geweest om wat dan ook over te zwemmen. Maar we zijn hier aan de rand van een koude Arctische rivier beland zonder onze *packrafts*: die zitten in een postvliegtuigje dat naar het westen gaat. Een paar dagen geleden hadden we besloten het ons makkelijk te maken en onze opblaasbare kano's op te sturen; dat scheelde weer extra gewicht. We zouden ze weer oppikken in Anaktuvuk Pass, een dorp 300 kilometer naar het westen, als we het grootste deel van het steile terrein achter de rug hadden. Over een paar weken wordt het al winter, we moeten snel zijn als we Kotzebue willen bereiken voor alles dichtvriest. Vorige week is de eerste sneeuw van het seizoen gevallen. Bij het wakker worden liepen er kariboes rond onze tent, een kleine kudde die naar het zuiden trok. Voordat we de rivier zagen, had het een goed idee geleken de boten op te sturen. Nu ben ik daar niet meer zo zeker van.

Terwijl ik naar het kolkende water onder me kijk, probeer ik te schatten hoe lang het zou duren om naar de overkant, een kleine 100 meter verderop, te zwemmen. Vijf minuten? Tien? Net wanneer het tot me doordringt dat die afstand overeenkomt met een flink aantal baantjes in een ijskoud zwembad, onderbreekt Pat mijn berekeningen met de vraag waar we volgens mij het beste kunnen oversteken. Voor de bocht of erna? Waar de rivier op zijn breedst is of juist op zijn smalst? Ik zie hem stroomafwaarts kijken. Hij denkt hetzelfde als ik: Waar komen we terecht als we door de stroming worden meegesleurd?

We klauteren omlaag en zoeken een plek waar we het water in kunnen, net na een scherpe bocht in de rivier. Ik keer mijn rugzak om en zoek de dunne waterdichte zak waarin mijn reservekleden zitten. Ik haal mijn slaapzak, slaapmatje, drie zakken met proviand, satelliettelefoon, regenkleding, pannetje en camera tevoorschijn. Wanneer ik de kleden heb opgediept, begin ik me in de koude lucht uit te kleden tot mijn vel eruitziet als een diepvrieskip. Dan hul ik mezelf opnieuw in laagjes met bijna alles wat ik bij me heb